

VÁLOGATOTT
EGYHÁZI BESZÉDEK FÜZÉRE,

MELLYET

A' HAZA ANYJÁNAK

ERZSÉBET CSÁSZÁRNÉ ÉS KIRÁLYNÉ

Ő FÖLSÉGÉNEK

1857. ÉVI MAGYARHONI ELSŐ KÖRUTJA MEGŐRÖKITÉSÉRE

DEBRECZENI EMLÉKÜL

JOBBÁGYI HÓDOLATTAL

NYUJT

ÓVÁRI ÉS SZENT-MIKLÓSI

Gróf Pongrácz János,

NAGYVÁRADI D. SZ. EGYHÁZMEGYEBELI ÁLDOZÓ PAP, SZENT HITTAN BACCALAUREUSA,
A' BÉCSI CS. KIR. FENSÖBB ÁLDOZÁRI KÉPEZDÉNEK TAGJA, ELŐBB A' NAGYVÁRADI
D. SZ. PAPNÖVELDÉBEN TANULMÁNYI FELÜGYELŐ, MOST DEBRECZENI RÓMAI KATH.
SEGÉDLELKÉSZ ÉS VALLÁSOKTATÓ.

DEBRECZENBEN, 1857.

NYOMATOTT A' VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

996470

1926. 310.



0 964.

Dr. Pongrácz János.

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, including the name 'Dr. Pongrácz János' and other illegible words.

Faint text at the bottom of the page, possibly a library or archival reference.

Öröm, hála, és jobbágyi szeretetnek szent érzelmei dagasztják kebleinket, **Fölséges Császárné és Királyné!** hogy az Isten angyala **Urunk Császárunk és Királyunkkal Fölségedet** is a' nagy birodalom e' kies koronaországába, magyar hazánkba vezérlé!

A' meghódított népek városaiknak kulcsait rakják le meggyözőik lábaihoz, hódolatul; mi **Fölségtőknek** szíveinkkel hódolunk, — jobbágyi, és, ha méltók vagyunk e' nevezetre, fiui hűségünk zálogául;

Ama fejedelmi főpap Melchisedek kenyeret és bort ajánlott fel Istennek áldozatul; a' napkeleti bölcsek aranyat, tömjént, és mirhát hoztak a' világ, jászolba takart, nagy királynak ajándokul; mi e' nagy királynak isteni parancsához képest, szivből fakadó törhetetlen engedelmességet mutatunk be **Fölségtőknek** köteles adóul;

De valamint a' medréből kijött vizárt lehetetlen feltartóztatni; ugy a' hála, hűség, és szeretetnek hódolatától dagadozó sziv érzelmeit sem lehet a' kötelesség határain belül féken tartani; kitörnek ezek elragadtatásukban; külső jelekben is örömuiket kimutatni vágynak:

Diadaliveket emelnek itt: örömtüzeket — a' **Fölségtőkért** lángoló alattvalói érzelmek e' hű jelképeit — gyujtanak amott;

derültségben tükröződő remény sugárzik a' nép szeméből; fent lobognak a' zászlók; és az ágyúk dörgése a' harangok méltóságos kongásába vegyülve, hazaszerte hirdeti: hogy a' kard és a' kereszt egymással összeölelkeztek, megdicsőítendők a' közörömnök napjait!

Ugy van, **Fölséges Császárné és Királyné!** a' kereszt, és az árnyéka alatt békében megpihenő kereszténység Hosannát kiált, áldást mond **Fölségetőknek** fejeire!

Áldást mond **Urunk Császárunkra és Királyunkra**, és kéri imádságában az Egek Urát: hogy boldoggá tegye, a' test és a' lélek minden javaival halmozza el **Apostoli Fölségünket**; de meg nem szünik esedezni **Fölségedért**, kegyelmes **Császárnénk és Királynénkért** is, kiben a' szegények anyját, az árvák védangyalát, az erkölcs és vallásosság tündöklő példányképét, mennyei örömmel látja és magasztalja.

Legyenek azért, óh! legyenek **Fölséged** előtt kedvesek a' tiszta erkölcsnek e' néhány egyházi beszédben elhintett magvai is; tanujelül a' közöttünk virágzó hitéletnek, és emlékül hű Debreczenére!



TARTALOM.

	Oldal.
I. Karácson másod napjára	3
II. Sz. Angela emlék-napján	11
III. Pünkösöd utáni 3-ik Vasárnapra	21
IV. Húsvét másod napjára	29
V. Vízkereszt után 5-dik Vasárnapra	35
VI. Hamvazó Szerdára	43
VII. Vízkereszt után 1-ső Vasárnapra	51
VIII. Gyertyaszentelő Boldog asszony napjára	59
IX. Sz. Péter és Pál emlék-napjára	67
X. Urnapjára	75



TARTALOM.

1	I. Tartalom az első napján
11	II. Sz. Angol emlekt-napján
21	III. Földes úr 8-ik Vésztapján
29	IV. Helyi újság napján
35	V. Vésztap úr 5-ik Vésztapján
43	VI. Helyi újság napján
51	VII. Vésztap úr 1-ik Vésztapján
59	VIII. Gyógyászati újság napján
67	IX. Sz. Péter és Pál emlekt-napján
75	X. Újságján

1.

**Miképen lehete azt vélni István, a' vértanú, felől,
hogy ő angyalhoz hasonlíta;**

**És ha angyalnak mutatkozott, milly teremtmények voltak
azok, kik őtet gyűlölték, és megkövezték?**

Karácson másod napjára.

1.

Miképen lehetett azt vélni István, a vértanú, felől,
hogy ő angyalhoz hasonlított;

és ha angyalnak mutatkozott, mily természetűek voltak
azok, kik őt gyűlöltek, és megkövítették?

Értesítenem szeretném magánját.

És látták az ő arcát, mint angyalnak arcúlatát.

Apost. csel. R. 6. r. 15. v.

Jézus születésének magas ünnepén láttuk lélekben az angyalok sergeit, kik öröm-énekben a' Magasságbelit fenten dicsőítették, békeséget és bódogságot hirdettek az embereknek. Miért örvendezének az angyalok a' magasságban, mi ébresztette föl bájéneköket, mellyel az Urnak születését megünnepelték? Érettök született-e a' Krisztus? az ő üdvösségükért is jelent-e meg Ő? A' megtestesülésnek titka egyedül csak az emberekért rendeltethetett el, csak az emberek valának ez úton megválthatók. Örvendezének mégis az angyalok a' dicső munkának megkezdésekor, mert ők, sz. Gergely tanítása szerint, ez ünnepünket magukénak is tekintik. Mert nem is említve ama nagy összeköttetést, melly a' lelkes lények között a' mindenségben létezik, — a' bódog, Istenhez fordult, Istenben tökéletesedett lelkeknek csak e' kettős óhajuk vagyon: Istennek állandó „dicsőítése“ azoknak növekedő száma által, kik őtet megösmérik és szeretik, és a' lelkes teremtményeknek „üdvözülése“, mi mindnyájukat, kik létezésüknek e' czélját elérik, a' békeségnek azon egy kötelékével egybefűz, és rokonilag összeforraszt „ti hozzá jöttetek“ — ugymond ez értelemben az Apostol — „Sion hegyéhez, a' mennyei Jéruzsálemhez, az angyalok ezereinek seregéhez.“ (Hebr. 12.) Milly öröm létezik a' mennyei lelkek között, hogy ezen sötét bolygó-csillagon is láthatnak olly lényeket, kik, megváltva Krisztus által, és sz. lelkétől megszentelve, az ő egyeségükbe egykor fölemeltetendnek, mert ezekről tanítja az Úr olly határozottan, „lésznek, mint Istennek angyalai a' menyben!“ És azért a' mai napon is illy angyal, ember, ki az angyalokhoz hasonló lön, élénkbe állittatik, de ki már halandó testében e' hasonlatosságot felmutatta; mert maguk az ő ellenségei ugy látták az ő arcát, mint angyalnak arcúlatát. Amaz első hitbajnok ez, ki Krisztusért szenvedett és meghalt, az első a' fölserdülő egyházban, ki a' fényességbe fölvétetett, és ki, már már az angyalokhoz emeltetendő, az emberek előtt is világító angyalnak tünt vala föl. De láthatatlanok lévén és testetlenek az angyalok, miképen leheté azt vélni István felől, hogy ő angyalhoz hasonlita? és ha angyalnak mutatkozott, milly teremtmények voltak azok, kik őtet gyűlölék, kik őtet megkövezték? emberek voltak-e, ördögök voltak-e? Ezen kettős kérdés fölött akarunk ma elmélkedni.

Miben áll a' különbség, mellyet angyalok és emberek között tenni szokunk? Az angyal tiszta lélek, jónak találtatva, semmi vétektől elnem homályosítva, az isteni fényességre emeltetve, megállapodik örök ártatlanságban, szétdúlhatatlan bódog békeségben. A' földi ember pedig, öszvetett lényegében lelkileg szintugy mint testikép majd ide, majd oda vonattatik; szenvedélyektől ostromoltatva, sok szükségletektől nyugtalanítva, az élet és halál között, a' jó és rossz között, daczolva és elcsüggedve egyszersmind habozik ő, a' szeszélyeknek, a' hangulatnak, a' viseletnek folytonos változtában; azért másúl meg olly gyakran külső megjelenésében, elsápad a' veszélykor, és szikrázik haragjában. „Az asszonytól született ember sokféle nyomorral megtelik, kihajt és hervad mint a' virág, és soha nem marad azon egy állapotban. (Hiob. 17.) És mindenesetre csak lelki áthágása által lön előidézve az embernek e' süllyedése; ha lelke az isten iránti hűségben meg-

maradt volna, akkor neki a' természet fölötti uralom, és így az egész embernek halhatatlanság és fényesség leendett osztályrésze.

És ha Jézust is, a' szeplőtelen és szentet, az uj és mennyei Ádámot, szenvedések és félelem, gyász és aggály környékezék, csak azért esett meg ez, mert ő, kivéve a' bűnt, hozzánk magát mindenben hasonlónak tette, mert ő a' vétkes emberiségnek átkát magára vette, hogy érdeme által ennek adósságát és büntetését kiegyenlitené, és hogy, mint ő magát a' mai Evangéliomban kifejezi, a' tyúk gyanánt a' csirkéket szárnyai alá gyűjtse, és megmentse! Azért csüggedt Jézus, és izzadott halál verejtéket, midőn ellenben hitvallója István, Krisztustól immár megváltva, és benne megerősödve, a' fenyegető veszélynek közepette örvendező szívvvel megállott, föntartva az isten-erőtől, mellyet a' Megváltó megszerzett néki. Az ártatlanság és igazság, melly szívében lakozott, arcának is, a' lélek e' tükrének, angyali fényt adott. Senki nem vólt segélyére; tanú sem lépe föl, hogy mellette szót emeljen, egyedül és elhagyatottként álla ő közepette az ugató ebeknek; azért maga az Ég bizonyosságot tett felőle, melly elég érthetően szólott ellenségeihez. Mert ugyan mi szok közönségesen történni, midőn ember törvény elé állítatik, kire bünténynek gyanúja nehezedik? Kikémlelik ábrázatát, viseletét, ha elsápad-e, ha pir átfutja-e őtet, ha reszket-e, beszédben akadozik, a' szemeket félénken földre mereszti, avagy nyugtalanul körül tekint-e? Semmit nem lehet ebből ama szent ifiún észrevenni, hanemha a' legnagyobb vidorságot, elfogúlatlanságot, és méltóságot, és illyes egykedvűséget és lelki erőt csak „ártatlanság“ kölcsönözhet. És ha ama bölcsnek dicsért asszony Dávidhoz így szólhata: „mint Istennek angyala, olyan vagy te, én királyom, mivel sem áldás kívánatok, sem átkozódások meg nem indítanak téged;“ 2. Reg. 14. mennyivel dicsőbbnek tünt fel István ellenfelei előtt, mivel iszonyú vádaik, dühös megtámadásaik, és szidalmaik, igen, végre még köhajtásaik sem birtak hatalommal ábrázatának vidám „békeségét“ megzavarni? Valóban angyalnak ábrázata, mellynek vonásaiban angyalnak szétdúlhatatlan békessége festette magát.

A' történet az Athenaiak egy hirneves hadvezéréről tesz említést, ki a' Marathoni ütközet után a' Persáktól az agyonütöttek csoportjai között találtatott. Bámúlva nézték őket a' tetemet, melly, minden oldalról, behatott nyilakkal elboritva, még mindig fenten állt vala. E' vitéz hadvezérnél bámulandóbb István, ki fönten állott, mialatt minden oldalról a' kövek reárepültek, nem fegyverekkel küzdve, de imádsággal. Ki ne hasonlitaná őt a' tulvilágiakhoz itt? Ugyvan, küzdelmének e' szelid módja is, a' szent szeretetnek e' fegyverei, mellyeket egyedül használt, angyalnak méltóságára emelik őt. Miphiboseth, Saul király maradékainak egyike így szólla Dávidhoz: „Isten angyalához vagy te hasonló, én királyom, cselekedj tetszésed szerint.“ Ő azt akarta evvel mondani: te atyámnak Saulnak, engesztelhetetlen ellenségednek, olly gyakran megbocsájtál, azt fogod vélem is cselekedni. Olly szeretet, mellynek sem gyűlölet, sem az emberek halátlansága határt nem szab, mennyei, csak megdicsőült lelkeknek, kik tévedők és elámitottak elleni gyűlölségre nem képesek, tulajdonsága; és így István is angyalhoz hasonló lön, mert rosszért jóval fizetett, és Üldözőiért imádkozott: „Uram, ne tulajdonítsd nekik e' bűnt, üdvözítsd őket ez áldozat fejében; világosítsd fel őket, vezessed őket az igazságra, és életre!“

Óh milly könnyűnek tetszik ez úton az angyalokhoz hasonlónak lenni, és mégis ismét milly nehéznek! Milly számosak hozzá az alkalmak, és milly ritkán használtatnak azok! János, a'

kicsinynek nevezetett, Aegyptomban, szent Ammon Apátnak egyik tanítványa, 12 esztendőn át öszbeborúlt és sínlődő embernek szolgált, a' nélkül, hogy ez néki csak barátságos avagy nyájas szóval is fizetett volna. De midőn halála közelgetett, kezénél fogta az ifiút, és háromszor ismételte e' szavakat „te üdvözülni fogsz.“ Azután a' körülállókhöz fordúlt, és szóll: „ez itt nem ember, hanem angyal, mert sok esztendőig gondosan szolgált nékem, a' nélkül hogy valaha jó szót is velt volna tőlem! Könnyen bélátjuk mi, mennyire érdemelte meg ez ifju ezen dicséretet, bárha szeretetteljes gondviselése gonoszsággal nem viszonztatott is; de hasonlíthatatlanúl magasztosabb jellemet tisztelünk Istvánban, kinek állhatatos szeretetén a' legdühösebb ellenségeskedés sem foghatott ki.

Ime K. H. az Evangéliom bölcsesége, melly nem csupán a' természet fölötti dolgoknak és az üdvösség útainak ösméretében, hanem az életben és erkölcsökben is kinyilvánúl, és a' viszontagságban bém bizonyúl. Az igaznak és helyesnek puszta ösmérete, de melly az életet nem lengi át, az ember lelki méltóságának megalapítására távolról sem elegendő; ezt naponta magunkon tapasztaljuk, a' mennyiben az Evangéliom követeléseit ösmerjük, és még is igen sok alkalmanknál elmúlasztjuk, de hol ez ösmeret az életet is kormányozza, ott „menyből származottnak“ bém bizonyúl. Így jelentkezett ez szent Istvánban. Bárha a' Synagóga legtanúltabbjai véle vitatkoznak, „még sem állhattak ellent“ — mint ezt az Apostolok cselekedeteinek története elbeszéli — „a' bölcseségnek és a' léleknek, melly belőle szóllott.“ És mint az angyalok, a' szent történet bizonyítványai szerint, gyakran oktatták az embereket, és makacsságukat és hűtelenségüket megfenyítették, úgy István, is hitének és ösméretének teljéből részesítette az embereket, hogy őket az isteni kegyelemre előkészítené, és keményen megdorgálta őket, midőn megátalkodva ellentálltak az igazságnak, mellyet többé nem tagadhattak. Sőt, minthogy a' mennynek, a' fényesség országának, és az Istennek jobbán állott Jézusnak látására érdemesített, e' dicső szemléletét sem akarta elpalástolni előttök, sőt közleni mindeneknek. Bizony megemlékezett ő az írás e' szavaira: „az elrejtett bölcsesség, és a' föl nem fedezett kincs, mi haszon van mind a' kettőn?“ (Eccl. 51.) „Minthogy tele volt sz. lélekkel,“ beszéli az írás: „nyitva látta a' mennyet.“ Az isteni léleknek ezen telje merre is vezette volna tekintetét, mint fölfelé, Istennek dicsőségébe? Így tehát e' módon is az angyalokhoz hasonló lön, kiknek legfőbb méltóságuk és boldogságuk az, hogy szüntelen nézik Istennek dicsőségét.

De mind a' mellett ezen nemes és magasztos férfiút, ki olly mennyei lelki szépségben ragyogott, a' lármázó ellenfelek egész csoportjától körülkerítve látjuk, kiknek gyűlölségük csakhamar gyilkolási szándokká növekedik. Ha bölcseségének ellent nem állhatának, és a' meggyőződést annak igazsága felől, mit kimondott, keblökből ki nem írhatták, hogyan szomjuhozhatták mégis az ártatlan vért? Ama három ifjú Babilonban, kiket a' felzúdúlt babonaság üldözött, a' pogányoktól tüzkemenczébe taszított, de Istennek angyala megjelent közöttük, ki a' lángokat kifelé hajtotta, és hideg harmat által a' parázs égető hevét lecsillapítá. Így Dániel is az oroslányoktól sértetlen maradt, szeliden és csendesen telepedtek le lábaihoz. Csak mintegy 200 évvel ezelőtt, Camerárius elbeszélése szerint, történt, hogy egy magyar ifjú a' törököktől czölöphöz köttetett, és azután egy oroslány ellene uszított, de melly néki csak hizelegni látszott. Hevesebben neki kergettetve, csak az ifiúnak egyik csizmáját húzta le lábáról körmeivel, és midőn vezetője

veréssel üsztökölte, ez ellen fordúla, és szétmarczangolta ötet, mire a' törökök az ifiúnak és fogolytársainak megkegyelmeztek. Ha már a' lángok és a' vadállatoknak dühe Isten szolgálainak nem árthatott, mint ez olly számos vértanúkon ismételődött, hogyan van az, hogy ottan Jeruzsálemben olly nagy tömeg, melly mégis Isten országáról gyakran hallott, embertársára rárohan, kinek mennyei bölcseségét hallá, kinek átszellemült arcját szemléli vala?

A' feleletet erre — a' mai Evangéliomban — maga adja az Úr, midön Jeruzsálem fölött és megátalkodottsága fölött panaszkodik; nemkülönben, maga István, midön a' böszülteket ekép szólítja meg: „ti megkeményedettek és pogány érzelműek, mindenkor ellentálltok ti a' sz. léleknek; mint a' ti atyáitok, szinte ti is. Kit a' próféták közül nem üldöztek atyáitok? Ők megölték azokat, kik az Igaznak eljövételéről néktek jövendöltek, kinek árulóivá és gyilkosivá tenmagatok levétek!“ Annak tehát, mi ez embereket olly elvetemedett cselekedetekre hajtá, és mi mindég olly sok rosszat hozott a' világba, egyszerü oka: „az akaratnak makaes ellentállása.“ Ők bészárták füleiket, ők önmagukat „vad kiáltással“ szándokosan elkábították, csakhogy ne hallanák a' szavakat, mellyek talán képesek lettek vólna, jobbrészükre bényomást tenni. Ők önmaguk előtt az arczatnak szépségét nem tagadhatták, de siettek ők, ez ábrázatot köhajítások által öszvedülni. Az Evangéliomnak édes meghívására dacczal, és nyers erővel, a' szelíd szavakra varjúkárogással, a' győző igazságra gyalázás- és káromlással válaszoltak. És jobban kellene ezen csudálkoznunk, mint magán a' csudálatoson, ha két dolog nem lenne előttünk nagyon is ismeretes; először: hogy milly balgatag hatalmat gyakorol az ember saját szívének megkeményedése- és elhomályosítására, ha egyszer a' vad szenvedélyeknek a' maga fölötti uralmat általadta; és másodsor: hogy mi történik napjainkban is.

Mert valamint a' zsidók Urukát és Megváltójukat városukból kilökdösték és fölfeszítették; Istvánt kihurezolták és megkövezték, úgy most is egy nagy, mindég növekedő pártnak titkos és nyilvános törekvése oda van intézve, hogy száműzzék az Évangyéliomot, és minden szózatot, melly erről bizonytságot tesz, elnémítsanak, mivégre köveket találnak, és fölszednek minden útkon. Azonban, midön a' zsidók Krisztust fölfeszítették, nem sejtették előre, hogy illyes büntény által mégis csak az isteni szeretetnek terveit fogják előmozdítani, és midön Istvánt megkövezték, szinte nem tudhatták, hogy az, ki őket erre feltüzelte, leghatalmasabb megtérítőjükké fog lenni, hogy Saul Pálra fogna átváltozni. És midön a' kinyilatkoztatott igazságnak mostani ellenségei a' Religiót és az Egyházat megtámadják, ép olly kevésbé sejtik, hogy a' romok fölött, mellyek rombolási-vágyuk áldozatául estek, a' Krisztus Egyháza — szebben mint valaha — újra föl-emelkedendik.

Mi azért nem akarunk szünni az Egyháznak minden ellenségeiért imádkozni, de egyszersemind, nehogy az álbölcsesség szemfényvesztésétől és szenvedélyeinktől elcsábítatva, hasonlókép Krisztusnak és Egyházának ellenségeivé fajúljunk el, más dolgokban is szent Istvánnak példáját vágyunk követni, kiről (az egyház imádsága) dicsérve mondja: „a' pataknak kövei édesek valának néki; ötet követik minden igaz lelkek.“ Ha Ő hasonlónak találtatott az angyalokhoz, mert föltekintett Isten dicsőségébe, tehát nekünk is, mint már Tóbiás fiát inté: „életünknek minden napjaiban meg kell emlékeznünk Istenünkről.“ És ha ezen követésnek még egyéb pontjait is tudni akarjuk, úgy hozzuk elménkbe ama szabályokat, mellyekre, római sz. Kelemen bizonytsága

szerint, az apostolfejedelem Péter oktatta híveit. Ezen szabályok elseje: „hogy a' világot, mint Isten házát tekintsük, és abban, minden illetlenséget és bünt kerülve, mint egy templomban lakozzunk.“ Másodika: „hogy minden viszontagságban az isteni segítségért folyamodjunk;“ a' harmadik: „hogy mindenben Krisztushoz hasonlókká lenni törekedjünk, és cselekedeteinket Istennek tetszésére igazgassuk.“ Ezen szabályok régiiek, de nem avultak; mindég újak, valahányszor szó vagyon: hogy azokat kövessük és a' Krisztus útján az életnek újságában vándoroljunk, és oda jussunk, hol angyalt és embereket hervadhatatlan ifjúságban a' békességnek boldog frigye egyesít.

Szerencsés angyali harczos, hozzád fordúlunk mi immár, kik szeretünk és tisztelünk tégedet, mi magasztaljuk Isten erejét te benned; „az isteni bölcsesség egyenes úton vezetett tégedet, és Isten országát megmutatta néked. Ő ellenségeidről megőrzött téged, és erőt adott néked a' küzdelemben, hogy győzzél, és megösmérjed, hogy mindeneknél hatalmasabb a' bölcsesség; ő az örök fényességre emelt föl tégedet“; te bevégezted immár, reánk még vár a' harcz; imádkozz értünk, hogy a' Jézus kegyelmében megmaradjunk. Ámen.



